

Planterester fra Skindergade/Niels Hemmingsensgade, KBM 3964

(NNU j.nr. A.9166).

Mette Marie Hald

1. Indledning

Fra udgravninger i forbindelse med fjernvarmenedlægning langs Skindergade og Niels Hemmingsensgade i sommeren 2012 blev der udtaget jordprøver til arkæobotanisk analyse. Lagene i udgravningerne strækker sig fra tidlig middelalder til 1800-tallet.

I Skindergade drejer det sig om kulturlag, inklusiv mulige vejlag. Gaden er kendt tilbage fra middelalderen, mens området før gadens anlæggelse er dårligt belyst.

I Niels Hemmingsensgade blev der taget prøver ud for den nuværende Helligånds Kirke. Til kirken lå det middelalderlige Helligånds Kloster, og i området lå også Gråbrødre Kloster og Corfitz Ulfeldts Gård fra 1600-tallet, som alle nu er nedrevne.

Formålene med den arkæobotaniske analyse var at undersøge følgende:

- om lagene i Skindergade er dannet før kulturpåvirkning eller tilhører de tidligste gadeforløb,
- om der i Skindergade kan erkendes levn fra nedlæggelsen og genopførelsen af de middelalderlige klostre, samt for branden i 1728,
- hvad området ved Niels Hemmingsensgade havde været anvendt til før anlæggelsen af Helligånd Kloster,
- hvorvidt et vådområde, som tidligere er erkendt i en gravning i Købmagergade, strækker sig til Niels Hemmingsensgade, og
- hvorvidt der kan påvises levn fra aktiviteter, som knytter sig til Helligånds Klostret.

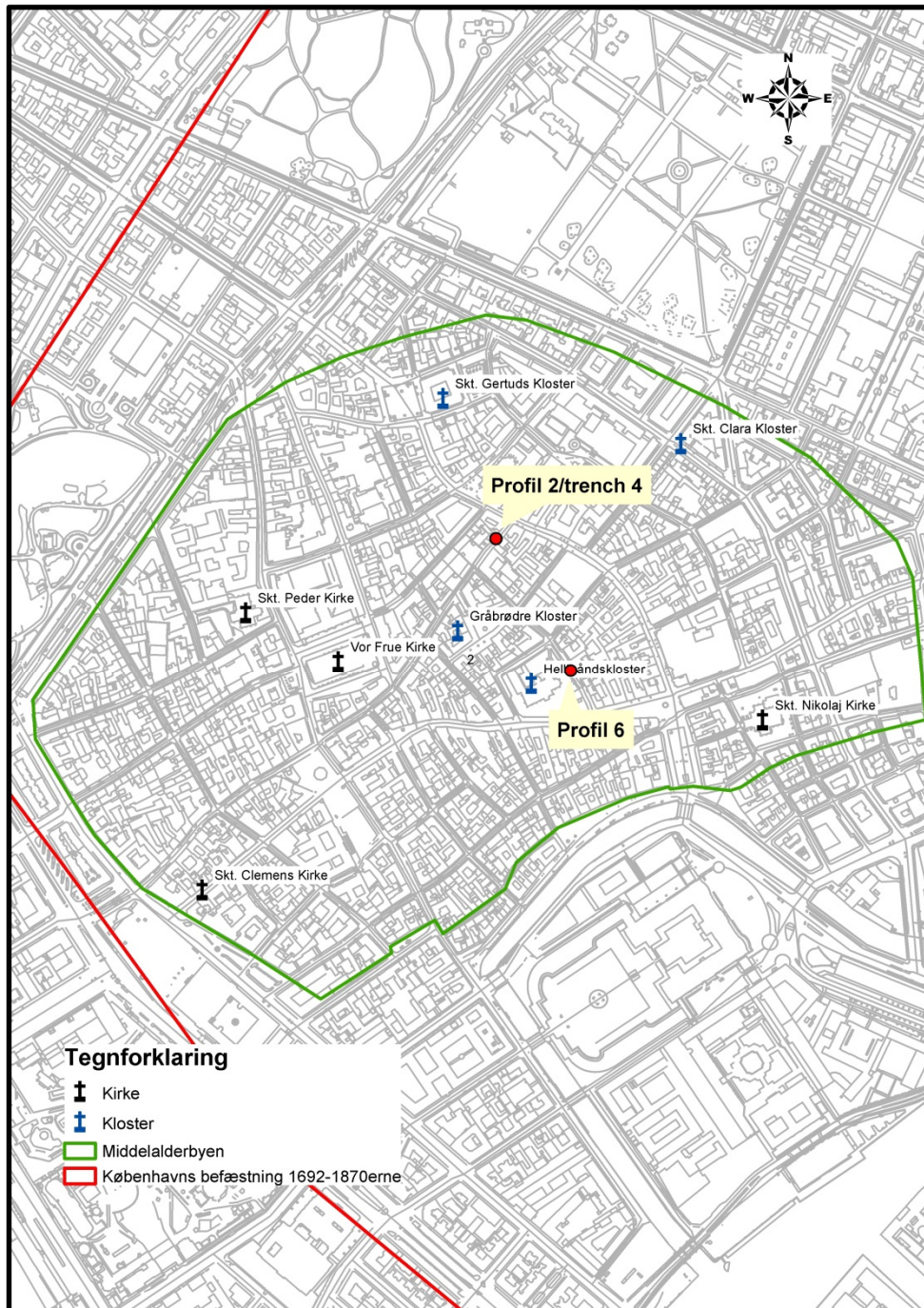
Desuden skulle der udtages materiale til AMS-datering fra de respektive lag.

2. Metode

De arkæobotaniske prøver blev udtaget som blokprøver i profil 2 i Skindergade og profil 6 i Niels Hemmingsensgade (Fig. 1). Blokprøverne blev ved ankomsten til NNU skrabet rene for at se, om de enkelte prøver evt. bestod fra flere lag end erkendt i felten. Fra hvert lag blev der derefter udtaget delprøver til analyse; hvis det samme lag fandtes i to overlappende blokprøver, blev der

kun udtaget delprøve én gang. Hver delprøve blev vådsoldet i sigter ned til 300 mikron, sorteret, og indholdet analyseret v.h.a. et stereomikroskop med forstørrelse på til x100, NNU's frøreferencesamling, og diverse håndbøger.

Det artsbestemte materiale er lagt i beholdere (glasnummer ses på artslisterne bagerst i rapporten) og arkiveret på Nationalmuseet.

3. Resultater og fortolkning

Skindergade

Fra Skindergades Profil 2 blev der udtaget fem blokprøver, hvoraf tre prøver (100-102) blev taget i forlængelse af hinanden. De resterende to prøver (103-104) blev taget fra to forskellige steder i det nederste store lag i profilen (Fig. 2).

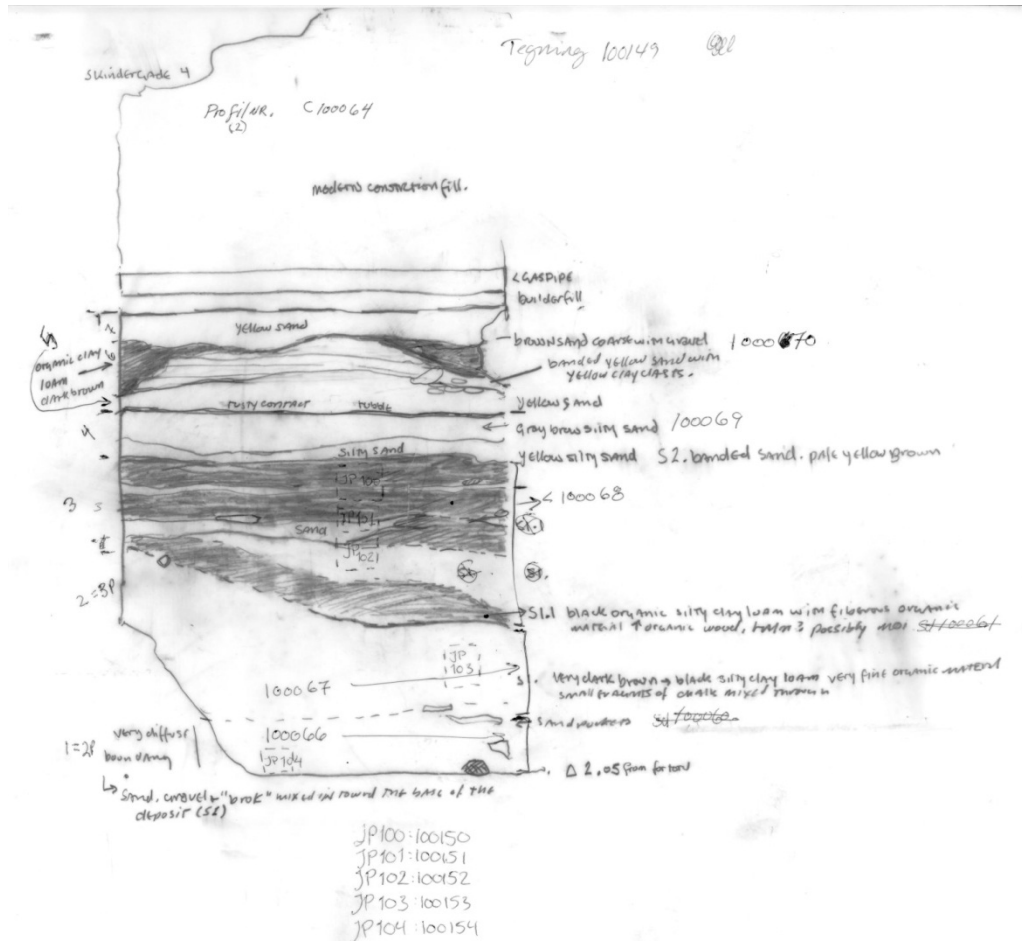

Fig. 2. Udtagningen af delprøver fra Profil 2 i Skindergade.

Prøverne 100 til 102 består overordnet af en blanding af husholdningsaffald og rester af den vegetation, som var i området. Denne vegetation består af hhv. ruderater, dvs. ukrudtsarter, som trives i forstyrrede områder, hvor der har været menneskelig (eller dyre-) aktivitet, og arter som trives i fugtige, ofte næringsrige områder. Om det ligefrem drejer sig om gadeforløb er svært at vurdere, men lagene er tydeligvis dannet efter kulturpåvirkning af området.

Prøve 103 er taget fra øvre del af det nederste lag i Profil 2. Den består, som de øverste tre prøver, af en blanding af husholdningsaffald og rester af den vegetation der var i området. Som i de

øverste tre prøver drejer det sig om hhv. ruderater og arter, der vokser på fugtig, næringsrig bund. Prøve 104 består af husholdnings- og kulturplanter samt fiskeknogler, og er højst sandsynlig husholdningsaffald. Der er derfor allerede nederst i profilen tale om kulturpåvirkede lag.

Det er ikke muligt at påvise levn, der relaterer direkte til nedlæggelsen eller genopførelsen af de middelalderlige klostre, eller for branden i 1728. Der blev ikke erkendt brændt materiale i prøverne, andet end et enkelt ubestemt frø.

Niels Hemmingsensgade

To blokprøver blev udtaget fra Profil 6 (Fig. 3) og indsendt til analyse. I laboratoriet blev det klart, at den øverste prøve, 100105, indeholdt tre lag: to ens organiske brune lag gennemskåret af et tyndt, sort lag. Der blev derfor taget to delprøver fra denne blokprøve: prøve 100105A af det tynde, sorte lag, og prøve 100105B fra det nederste brune organiske lag. Blokprøve 100106 blev taget fra bunden af Profil 6; den var opbrudt i mindre stykker ved ankomsten til NNU, og det var derfor ikke muligt at påvise evt. lagdeling eller orientering af prøven. En delprøve blev taget fra midten af blokprøven.

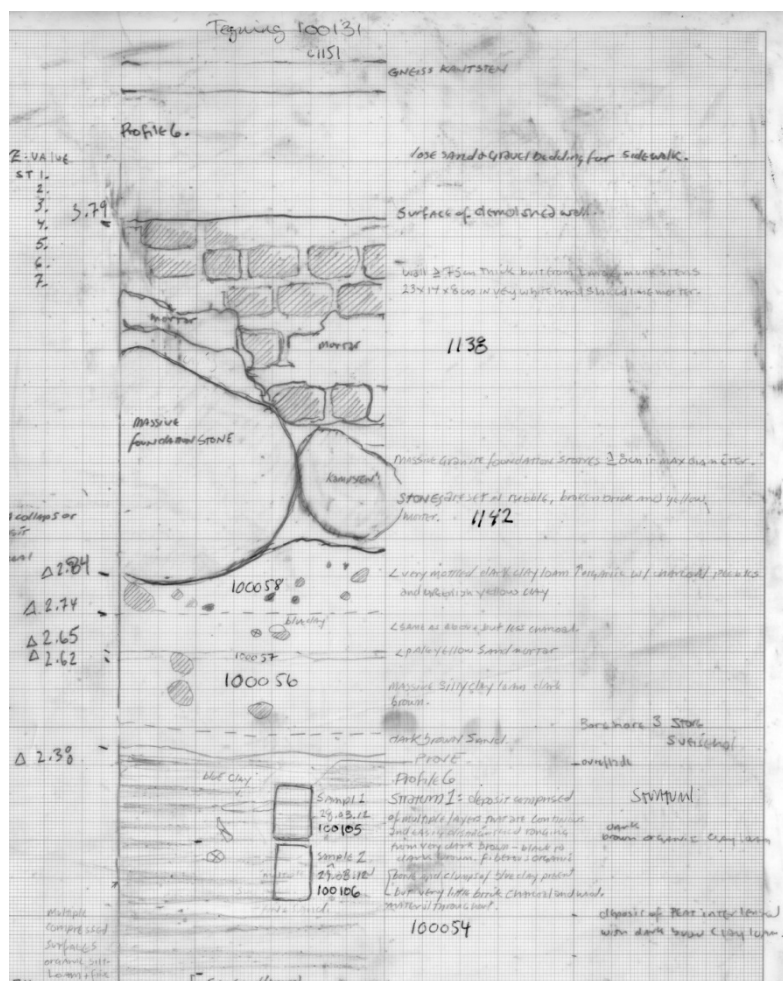

Fig. 3. Udtagningen af delprøver fra Profil 6 i Niels Hemmingsensgade.

Prøve 100105A bestod af en stor del stængelmateriale og hårdt sammenpressede klumper organisk materiale, og der er højst sandsynligt tale om tørv. Prøve 100105B, som er taget fra laget under dette tørvelag, består af en blanding af kulturbundsplanter og vilde arter, som fortrinsvis vokser på fugtig, til dels fugtig-våd bund. Et enkelt Daphnie-æg viser desuden, at vi har et gøre med et vådområde med skiftende vandstandshøjde. Prøven indeholdt også murbrokker.

Prøve 100106, fra bunden af Profil 6, består af en blanding af husholdningsaffald, inklusiv fiskeknogler, og resterne af en vegetation, der trives på fugtig, til dels fugtig-våd bund, som kanterne af et vådområde.

Lag 100054, hvorfra prøverne er taget, lader til at have været et vådområde, som i perioder har været udtørret, og hvor begyndende tørvedannelse har fundet sted. Tilstedeværelsen af murbrokker i prøve 100105B viser, at der har været menneskelig aktivitet i området – om det har forbindelse med anlæggelsen af Helligånd Kloster, er dog ikke til at påvise med bestemthed.

4. Konklusion

De arkæobotaniske analyser fra prøverne i Skindergade og Niels Hemmingsensgade har påvist følgende:

Lagene i Skindergade er tydeligvis kulturpåvirkede, da det i høj grad drejer sig om husholdningsaffald, men det kan ikke påvises arkæobotanisk, om det drejer sig om specifikke gadeforløb. Der kan heller ikke erkendes levn fra klostrene eller branden i 1728.

Lagene i Niels Hemmingsensgade tyder på at være dannet i et vådområde, som har været periodisk udtørret med tørvedannelse til følge. Det er muligvis samme vådområde, som tidligere er set i Købmagergade, men det kan ikke endeligt påvises før der tages flere prøver fra området mellem de to gader, som evt. vil kunne følge forløbet af vådområdet. Frø fra husholdnings- og kulturbundsarter, samt indholdet af murbrokker og fiskeknogler peger på menneskelig aktivitet i området, heriblandt udsnid af husholdningsaffald. Der kunne ikke påvises levn fra aktiviteter, som knytter sig til Helligånd's Klostret; dog kunne murbrokkerne måske have forbindelse til opførelsen af klostret.